

ĐẶC ĐIỂM SINH TRƯỞNG VÀ PHÁT TRIỂN CỦA GIỐNG MAI VÀNG YÊN TỬ TRỒNG THỬ NGHIỆM TẠI HÀ NỘI

Đặng Văn Đông¹, Bùi Hữu Chung¹

TÓM TẮT

Cây mai vàng Yên Tử sinh trưởng lâu đời ở vùng núi Yên Tử, được các nhà khoa học nghiên cứu và khẳng định thích nghi vùng chân núi Yên Tử. Từ năm 2012 mai vàng Yên Tử được Viện Nghiên cứu Rau quả đưa về trồng thử nghiệm ở Hà Nội, kết quả nghiên cứu cho thấy chúng vẫn có khả năng sinh trưởng tốt ở cả 3 địa điểm là Gia Lâm, Ba Vì và Sóc Sơn, trong đó ở Gia Lâm tỷ lệ sống cao hơn, nhưng ở Ba Vì và Sóc Sơn cây có xu hướng phát triển nhanh hơn. Nếu trồng tự nhiên ở Hà Nội hoa nở sau Tết Nguyên đán khoảng 30 ngày, nhưng nếu áp dụng các biện pháp điều khiển nở hoa thì chúng có thể nở hoa vào đúng Tết Nguyên đán. Chất lượng hoa của Mai vàng Yên Tử trồng tại Hà Nội tương đương chất lượng hoa của Mai Yên Tử trồng tại chân núi Yên Tử. Kết quả bước đầu cũng cho thấy trồng mai Yên Tử tại Hà Nội (theo lý thuyết) cho hiệu quả kinh tế cao, ngay năm đầu đã có thể cho lãi thuần 104-114 triệu đồng/250 m².

Từ khóa: Mai vàng Yên Tử, sinh trưởng, thử nghiệm, mai Yên Tử tại Hà Nội.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cây mai vàng Yên Tử (*Ochna integerrima* Yen Tu), được đánh giá là có cùng chi với mai vàng miền Nam, nhưng có nhiều đặc tính quý: cây có lộc, lá xanh biếc, hoa nở thành từng chùm to, có mùi thơm dễ chịu, có thể sinh trưởng và phát triển tốt ở vùng Yên Tử – Quảng Ninh.

Mặc dù giống mai vàng Yên Tử có nhiều đặc tính quý, nhưng chúng mới được khẳng định là phù hợp với vùng Uông Bí - Quảng Ninh, còn ở các địa phương khác chưa được nghiên cứu, thử nghiệm.

Trong những năm gần đây nhu cầu về hoa mai để chơi vào dịp tết ở Hà Nội rất lớn, người dân Hà Nội phải mua cây từ miền Nam chở ra, vừa tốn kém tiền vận chuyển, mặt khác do không phù hợp khí hậu, nên hoa không bền, chơi xong cây không sử dụng được, gây một sự lãng phí không nhỏ.

Để phát triển giống mai vàng Yên Tử quý ở Hà Nội cần phải có những nghiên cứu thử nghiệm ban đầu. Xuất phát từ lý do trên, chúng tôi đã thực hiện đề tài “Nghiên cứu đặc điểm sinh trưởng và phát triển của giống mai vàng Yên Tử trồng thử nghiệm tại Hà Nội”.

2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Đối tượng nghiên cứu: là giống mai vàng Yên Tử có nguồn gốc từ vùng núi Yên Tử được Viện Nghiên cứu Rau quả lấy mắt ghép trên gốc ghép là giống mai

vàng miền Nam, cây ghép 1 năm tuổi, chiều cao cây ghép 60 cm, đường kính thân ghép 0,8 cm.

Địa điểm nghiên cứu: nghiên cứu được thực hiện ở 3 địa điểm: Trung tâm Nghiên cứu và Phát triển Hoa cây cảnh (thị trấn Trâu Quỳ - huyện Gia Lâm, Công Ty Cổ phần Môi trường xanh Việt Nam (Xã Cẩm Lĩnh - Huyện Ba Vì), Công ty TNHH một thành viên ĐT & PT Nông lâm nghiệp Sóc Sơn (xã Minh Phú, huyện Sóc Sơn).

Thời gian nghiên cứu: Tháng 2/2013 - tháng 3/2015.

Phương pháp bố trí thí nghiệm:

- Thí nghiệm thử nghiệm cây ở các vùng khác nhau được bố trí tuần tự không nhắc lại, thí nghiệm về các biện pháp kỹ thuật được bố trí theo khối ngẫu nhiên đầy đủ với 3 lần nhắc lại, diện tích mỗi ô thí nghiệm là 30 m², tiến hành theo đôi 10 cây/1 ô thí nghiệm.

- Các yếu tố phi thí nghiệm được thực hiện đồng nhất như nhau trên các công thức thí nghiệm. Kỹ thuật chăm sóc, bón phân, phòng trừ sâu bệnh và một số biện pháp khác áp dụng quy trình kỹ thuật trồng, chăm sóc mai Yên Tử của Viện Nghiên cứu Rau quả.

3. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

3.1. Tỷ lệ sống sau trồng

Tỷ lệ sống của cây mai vàng Yên Tử sau trồng là một trong những chỉ tiêu quan trọng để đánh giá sự tồn tại của cây trong quá trình trồng, kết quả thu được như sau (bảng 1):

¹Viện Nghiên cứu Rau quả

Bảng 1. Tỷ lệ sống sau trồng ở các địa điểm khác nhau

Địa điểm	Chỉ tiêu Tỷ lệ sống sau trồng (%)		
	30 ngày	60 ngày	90 ngày
Gia Lâm	100	98	96
Ba Vì	97	96	92
Sóc Sơn	97	97	92

Kết quả ở bảng 1 cho thấy tỷ lệ sống sau trồng của cây mai thương phẩm khá cao. Cao nhất là trồng tại Gia Lâm 96%, sau đó đến Ba Vì và Sóc Sơn. Tỷ lệ sống đã bước đầu đánh giá cây mai vàng Yên Tử

thích hợp với điều kiện khí hậu, thổ nhưỡng của các vùng trồng. Cây ở Gia Lâm có tỷ lệ sống cao là do trồng ở đồng bằng, điều kiện chăm sóc tốt hơn, cây giống không phải được vận chuyển đi xa.

3.2. Động thái phát triển đường kính thân

Chỉ tiêu đường kính thân là một trong những chỉ tiêu quan trọng để đánh giá tình hình sinh trưởng, phát triển của cây. Trong giới hạn nhất định thân càng to, chất lượng hoa càng cao. Sau 90 ngày theo dõi ở các vùng trồng khác nhau sự tăng trưởng đường kính thân không có sự khác nhau nhiều.

Bảng 2. Động thái phát triển đường kính thân cây mai vàng Yên Tử

TG Địa điểm	Bắt đầu trồng	30 ngày	60 ngày	90 ngày	Chênh lệch so với ban đầu
Sóc Sơn	1,20	1,25	1,50	1,73	0,53
Gia Lâm	1,20	1,24	1,48	1,58	0,38
Ba Vì	1,20	1,26	1,51	1,65	0,45
<i>CV (%)</i>					<i>6,9</i>
<i>LSD (5%)</i>					<i>0,12</i>

ĐVT: cm

Sau trồng 90 ngày đường kính thân cây mai vàng Yên Tử tại 3 địa điểm Ba Vì, Gia Lâm, Sóc Sơn chênh lệch nhau không đáng kể, cao nhất ở Sóc Sơn, đường kính thân là 1,73 cm, sau đó ở Ba Vì đường kính là 1,65 cm và cuối cùng ở Gia Lâm đường kính thân là 1,58 cm.

3.3. Động thái phát triển của chiều cao cây

Chiều cao cây là một chỉ tiêu quan trọng trong đánh giá hoa cây cảnh nói chung. Tiến hành trồng tại 3 địa điểm khác nhau và kết quả thu nhận được như sau (bảng 3):

Bảng 3. Động thái phát triển của chiều cao cây của cây mai vàng Yên Tử

TG Địa điểm	Ban đầu,	30 ngày	60 ngày	90 ngày	Chênh lệch so với ban đầu
Ba Vì	54,0	55,0	68,3	76,2	22,2
Gia Lâm	54,2	55,1	68,2	74,0	21,8
Sóc Sơn	54,1	55,2	68,5	76,4	22,3
<i>CV (%)</i>					<i>6,7</i>
<i>LSD (5%)</i>					<i>2,1</i>

ĐVT: cm

Kết quả theo dõi cho thấy, trong điều kiện không cắt tỉa, để tạo dáng, tạo thế, chiều cao cây phát triển khá đồng đều ở các vùng trồng, sau 90 ngày chúng chênh nhau không nhiều. Điều này cho thấy, cây mai vàng Yên Tử phát triển khá đồng đều tại các vùng của Hà Nội.

So sánh với cây sinh trưởng, phát triển của mai Yên Tử trồng ở chân núi Yên Tử (Đàng Văn Đông,

2010) chúng tôi thấy tốc độ phát triển của chúng cũng tương tự.

3.4. Mức độ sâu, bệnh hại cây mai vàng Yên Tử

Mức độ sâu, bệnh hại là một chỉ tiêu vô cùng quan trọng ảnh hưởng trực tiếp đến sự sinh trưởng, phát triển của cây cũng như chất lượng hoa mai. Có một số loại sâu, bệnh hại chỉ xuất hiện vào một thời kỳ sinh trưởng của cây hoặc một thời điểm trong chu

kỳ sinh trưởng của cây cũng có loại sâu bệnh hại xuất hiện và gây hại quanh năm.

Bảng 4. Tình hình sâu, bệnh hại trên cây mai vàng Yên Tử

Địa điểm \ Sâu	Sâu xanh	Bọ xít	Nhện đỏ	Rệp	Bọ trĩ	Cháy lá	Gỉ sắt
Ba Vì	*	*	**	-	-	**	*
Gia Lâm	*	-	**	*	*	*	*
Sóc Sơn	*	-	*	*	-	**	*

Ở cả 3 vùng trồng đều xuất hiện một số loại sâu hại với mức độ nhẹ đến ít phổ biến.

- Sâu xanh xuất hiện trên cả 3 vùng trồng với mức độ không phổ biến, chủ yếu xuất hiện và gây hại ở thời kỳ cây ra lộc non.

- Bọ xít chỉ xuất hiện nhẹ ở Ba Vì. Nhện đỏ xuất hiện ở cả 3 vùng trồng. Rệp xuất hiện nhẹ ở Sóc Sơn và Gia Lâm, không xuất hiện ở Ba Vì. Bọ trĩ chỉ xuất hiện ở Sóc Sơn với mức độ nhẹ.

- Mai Yên Tử bị 2 loại bệnh hại chủ yếu là: cháy lá và gỉ sắt. Trong đó ở Ba Vì và Sóc Sơn bị cháy lá và gỉ sắt ở mức độ ít phổ biến. Ở Gia Lâm bị cháy lá ở mức độ ít hơn.

3.5. Tình hình nở hoa của mai Yên Tử

Mai Yên Tử có đặc tính, nếu để tự nhiên thường nở hoa sau tết Nguyên đán khoảng 30-45 ngày, nhưng nếu được điều khiển chúng sẽ nở hoa vào tết Nguyên đán.

Chúng tôi áp dụng cả 2 cách: để cây sinh trưởng, phát triển ra hoa trong điều kiện tự nhiên và áp dụng biện pháp điều khiển nở hoa (theo quy trình của Viện Nghiên cứu Rau quả- công bố năm 2010).

Bảng 6. Tình hình nở hoa của mai Yên Tử (áp dụng kỹ thuật điều khiển nở hoa)

Số liệu theo dõi tháng 1-3/2015

Địa điểm \ TG	Số cây theo dõi	Số cây nở hoa trước tết 15 ngày	Số cây nở hoa đúng tết nguyên đán	Số cây nở hoa sau tết 15 ngày	Số cây không nở hoa
Ba Vì	100	3	31	49	17
Gia Lâm	100	2	25	52	21
Sóc Sơn	100	3	29	50	18
Đ/C mai Giáo Bình Định được trồng tại Gia Lâm	100	0	2	57	41

Khi áp dụng kỹ thuật điều khiển nở hoa, trước tết 15 ngày đã có một số cây mai Yên Tử nở hoa, vào dịp tết có 29 - 31% số cây nở hoa và sau tết 15 ngày có 49-52% số cây ra hoa tiếp. Số liệu trên cho thấy, mai Yên Tử được trồng ở điều kiện Hà Nội, nếu được tác động thêm các biện pháp kỹ thuật hoàn toàn có thể

Kết quả thu được ở các bảng 5 và 6.

Như vậy nếu để tự nhiên trước tết và vào dịp tết mai Yên Tử chưa nở hoa, nhưng sau tết 30 ngày có từ 72 đến 91% số cây theo dõi được nở hoa. Tỷ lệ nở hoa của cây trồng năm đầu như vậy là khá cao. Trong khi cây mai Giáo Bình Định được trồng tại Gia Lâm sau tết cũng chỉ nở hoa được 38%.

Bảng 5. Tình hình nở hoa của mai Yên Tử ở các mô hình (để tự nhiên)

Số liệu theo dõi tháng 1-3/2015

Địa điểm \ TG	Số cây theo dõi	Số cây nở hoa trước tết 15 ngày	Số cây nở hoa đúng tết nguyên đán	Số cây nở hoa sau tết 30 ngày
Ba Vì	100	0	0	78
Gia Lâm	100	0	0	72
Sóc Sơn	100	0	0	81
Đ/C mai Giáo Bình Định được trồng tại Gia Lâm	100		2	38

ra hoa vào dịp tết Nguyên đán, trong đó nếu trồng mai miền Nam ở Hà Nội thì mặc dù được điều khiển, thì tỷ lệ cây nở hoa vào tết Nguyên đán cũng thấp hơn.

Ở đây cũng lưu ý là do đề tài mới thực hiện, thời gian trồng của mai mới có 1 năm, nếu cây mai được

trồng đến năm thứ 3-4 thì tỷ lệ nở hoa của mai Yên Tử vào dịp tết dự kiến sẽ cao hơn.

3.6. Chất lượng hoa của mai Yên Tử

Để đánh giá chất lượng hoa của mai Yên Tử được trồng tại Hà Nội với mai Yên Tử được trồng ở chân núi Yên Tử (khu vườn ươm của Công ty Cổ

phần Phát triển Tùng Lâm) và với mai Yên Tử và mai Giảo Bình Định (1 loại mai được trồng phổ biến ở miền Nam, được trồng đối chứng tại Hà Nội) chúng tôi theo dõi một số chỉ tiêu quan trọng, liên quan nhiều đến chất lượng hoa và thu được kết quả sau (bảng 7).

Bảng 7. So sánh một số chỉ tiêu chất lượng hoa mai Yên Tử được trồng tại Yên Tử và Hà Nội với mai Giảo Bình Định

Chỉ tiêu CTTN	Số chùy hoa TB/ 20 cm cành mang hoa	Số hoa trên chùy	Chiều dài cuống hoa (cm)	Số cánh hoa/ 1 bông	Số lượng đài hoa/bông	Màu sắc cánh hoa	Mùi thơm
Mai Yên Tử được trồng tại chân núi Yên Tử	9 ± 1,2	12 ± 1,2	2,2 ± 0,5	5 ± 0	5 ± 0	Vàng sáng	Thơm nhẹ
Mai Yên Tử được trồng tại Hà Nội*	8 ± 1,2	11 ± 1,2	2,2 ± 0,5	5 ± 0	5 ± 0	Vàng sáng	Thơm nhẹ
Mai Giảo Bình Định	6 ± 1,1	5 ± 1,0	2,7 ± 0,6	8 ± 2,0	8 ± 2,0	Vàng bơ	Không thơm

Ghi chú: chỉ tiêu chất lượng hoa mai Yên Tử ở Hà Nội lấy số liệu trung bình ở cả 3 vùng trồng là Sóc Sơn, Ba Vì và Gia Lâm

Kết quả đánh giá cho thấy các chỉ tiêu về: số chùy hoa TB/ 20 cm cành mang hoa, số hoa trên chùy của cây mai Yên Tử được trồng tại Hà Nội thấp hơn so với mai Yên Tử được trồng ở chân núi Yên Tử, các chỉ tiêu khác thì tương đương nhau. Tuy nhiên giữa mai Yên Tử và mai miền Nam lại có sự khác biệt lớn: số chùy hoa TB/ 20 cm cành mang hoa, số hoa trên chùy của cây mai Yên Tử cao hơn so với mai miền Nam, còn số cánh hoa/ 1 bông, số lượng đài hoa/bông ở mai Yên Tử ổn định là 5, còn ở mai miền Nam (mai Giảo Bình Định) thì lớn hơn và dao động cũng khá lớn.

Một điều khác biệt lớn là mai Yên Tử được trồng ở cả 2 nơi đều có mùi thơm nhẹ, còn mai miền Nam được trồng ở Hà Nội không có mùi thơm

3.7. Hiệu quả kinh tế của trồng mai Yên Tử tại Hà Nội

Mục đích quan trọng của trồng mai Yên Tử tại Hà Nội là mang lại hiệu quả kinh tế, với 1 vườn mai đem trồng thông thường phải mất ít nhất 2-3 năm mới đánh giá được hiệu quả kinh tế, tuy nhiên chúng tôi dựa vào các dữ liệu để tính toán hiệu quả kinh tế về mặt lý thuyết, kết quả thu được như sau (bảng 8):

Bảng 8. Hiệu quả (tính trên lý thuyết) của mô hình trồng cây mai vàng Yên Tử

ĐVT: VN đồng /100 cây/ 250 m²

Địa điểm	Chỉ số	Tổng thu	Tổng chi	Lợi nhuận thuần	Tỷ suất lợi nhuận thuần
Ba Vì		194.000.000	79.560.000	114.440.000	2,44
Gia Lâm		196.000.000	79.560.000	116.440.000	2,46
Sóc Sơn		194.000.000	79.560.000	114.440.000	2,44
Đ/C mai Giảo Bình Định được trồng tại Gia Lâm		0	116.440.000	- 116.440.000	0

Về mặt lý thuyết các mô hình trồng ở cả 3 vùng đều, mang lại hiệu quả khá lớn, tuy nhiên cây trồng mai Yên Tử cũng giống như trồng các loại cây cảnh khác, trong 1-2 năm đầu chưa thể cho thu cao được,

mặt khác còn phải phụ thuộc vào rất nhiều các yếu tố khác, nên còn phải theo dõi tiếp.

Mai miền Nam (trồng ở miền Bắc) do không ra hoa vào tết Nguyên đán nên khó có thể thu được

hiệu quả kinh tế. Điều này cũng giải thích một thực tế là người sản xuất kinh doanh cây cảnh không trồng mai miền Nam ở ngoài Bắc để làm hàng hóa.

4. KẾT LUẬN VÀ ĐỀ NGHỊ

4.1. Kết luận

Sự sinh trưởng và mức độ sâu bệnh hại của cây mai vàng Yên Tử ở cả 3 địa điểm nghiên cứu của Hà Nội là Gia Lâm, Ba Vi và Sóc Sơn đều tốt và tương đương nhau, trong đó ở Gia Lâm tỷ lệ sống cao hơn, nhưng ở Ba Vi và Sóc Sơn cây có xu hướng phát triển nhanh hơn.

Cây mai Yên Tử được trồng tự nhiên ở Hà Nội nở hoa sau tết Nguyên đán khoảng 30 ngày, nhưng nếu áp dụng các biện pháp điều khiển nở hoa thì chúng có thể nở hoa vào đúng tết Nguyên đán với tỷ lệ 25-31% (ngay năm trồng đầu tiên).

Chất lượng hoa của mai Yên Tử được trồng tại Hà Nội tương đương chất lượng hoa của mai Yên Tử được trồng tại vùng chân núi Yên Tử và có một số điểm khác biệt so với mai Giáo Bình Định, đó là số hoa nhiều hơn, cánh hoa và đài hoa ổn định, hoa có mùi thơm nhẹ.

Bước đầu cho thấy trồng mai Yên Tử tại Hà Nội (theo lý thuyết) cho hiệu quả kinh tế cao, ngay năm

đầu đã có thể cho lãi thuần 114-116 triệu đồng/250 m².

4.2. Đề nghị

Tiếp tục theo dõi cây mai Yên Tử được trồng ở Hà Nội ở các năm tiếp sau để có đánh giá đầy đủ và chắc chắn hơn.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Việt Chương, Nguyễn Việt Thái (2005). *Thủ chơi mai của Người xưa*. NXB Mỹ thuật.
2. Đặng Văn Đông, Trịnh Khắc Quang, Nguyễn Hữu Cường, Phùng Tiến Dũng -Kết quả điều tra và nghiên cứu biện pháp kỹ thuật nhân giống cây hoa mai vàng Yên Tử ở Quảng Ninh- Tạp chí Nông nghiệp và PTNT tháng 3/2010, tr. 116-121.
3. Báo cáo nghiệm thu đề tài “*Nghiên cứu bảo tồn lưu giữ và phát triển giống hoa mai vàng Yên Tử*”. Viện Nghiên cứu Rau quả 7- 2010.
4. Quy trình trồng, chăm sóc điều khiển nở hoa mai Yên Tử - Tài liệu hướng dẫn kỹ thuật - Viện Nghiên cứu Rau quả 7- 2010.
5. Trần Văn Mão (Biên dịch), Jiang Qing Hai (2000). *Hỏi đáp về kỹ thuật nuôi trồng hoa và cây cảnh (tập I, II, III)*. NXB Nông nghiệp.

CHARACTERISTICS OF GROWTH AND DEVELOPMENT OF YEN TU YELLOW APRICOT TREES GROWN FOR EXPERIMENT IN HANOI

Dang Van Dong, Bui Huu Chung

Summary

Yen Tu yellow apricot trees, which have grown and developed naturally in Yen Tu mountain for a long time, were studied and confirmed to be able to adapt to the foot area of Yen Tu mountain. Since 2012, the Institute of Vegetable and Fruit Research has experimented these apricot trees in the condition of Hanoi. Research results show that Yen Tu yellow apricot trees are also able to grow well in 3 locations: Gia Lam, Ba Vi and Soc Son. The survival rate of these apricot trees in Gia Lam is higher, but in Ba Vi and Soc Son the trees tend to develop faster. If they are grown naturally in Hanoi, their flowering time is about 30 days after Tet holiday; however, if they are applied the flowering control methods, they can bloom exactly on lunar new year. The flower quality of the trees grown in Hanoi is equivalent to the one of the trees grown in the area of Yen Tu mountain. Initial results also showed that, growing Yen Tu yellow apricot trees in Hanoi brought high economic efficiency, the first year of business profit is up to 104-114 millions VND/ 250 m² (by theory).

Keywords: *Yen Tu yellow apricot trees, growth, experiment, Yen Tu apricot trees in Hanoi, business profit.*

Người phản biện: GS.TS. Nguyễn Xuân Linh

Ngày nhận bài: 13/4/2015

Ngày thông qua phản biện: 13/5/2015

Ngày duyệt đăng: 20/5/2015